

TEXNOLOGIK TA'LIM YO'NALISHI TALABALARINING KASBIY FAOLIYATGA TAYYORGARLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Abdurahmonova Aziza

Buxoro davlat pedagogika instituti magistranti

azizaabdulazizqizi23@gmail.com

Annotatsiya. *Mazkur maqolada texnologik ta'lim yo'nalishida tahsil olayotgan talabalarining kasbiy faoliyatga tayyorgarligini rivojlantirish metodikasi masalalari yoritilgan. Unda zamonaviy pedagogik yondashuvlar, amaliy mashg'ulotlarning o'rni, innovatsion texnologiyalardan foydalanish, hamda talabalarni kasbiy kompetensiyalar bilan ta'minlash jarayoni tahlil qilinadi. Shuningdek, ta'lim jarayonini mehnat bozori talablari bilan uzviy bog'lash yo'llari ko'rsatib o'tilgan.*

Kalit so'zlar: *texnologik ta'lim, kasbiy tayyorgarlik, metodika, kompetensiya, innovatsion texnologiyalar, amaliy mashg'ulotlar, pedagogik yondashuv.*

Bugungi globallashuv jarayonida ilm-fan va texnologiyalarning jadal rivojlanishi natijasida har bir sohada malakali, tashabbuskor, raqobatbardosh mutaxassis kadrlarga bo'lgan ehtiyoj tobora ortib bormoqda. Ayniqsa, ishlab chiqarish va texnik yo'nalishdagi sohalarda kadrlarning kasbiy tayyorgarligi, ularning zamonaviy texnologiyalar bilan ishlash malakasi, yangiliklarni tezda o'zlashtira olishi katta ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan qaralganda, texnologik ta'lim yo'nalishida tahsil olayotgan talabalarni kasbiy faoliyatga puxta tayyorlash, ularning nazariy bilimlarini amaliy ko'nikmalar bilan uyg'unlashtirish bugungi ta'lim tizimining dolzarb vazifalaridan biridir.

Texnologik ta'lim – bu nafaqat texnika va texnologiyalarga oid bilimlarni o'rgatish, balki talabalarda mustaqil fikrlash, muammoni aniqlash va yechish, ijodiy yondashuv kabi kompetensiyalarni shakllantirishni ham nazarda tutadi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan ilgari surilgan “Yangi O'zbekiston” g'oyasi asosida olib borilayotgan islohotlarda zamonaviy kasb-hunar va texnik ta'limga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu esa texnologik ta'lim tizimini yangicha pedagogik yondashuvlar asosida rivojlantirish, ta'lim jarayoniga innovatsion texnologiyalarni joriy etish, ishlab chiqarish bilan uzviy integratsiyani ta'minlashni taqozo qiladi.

Kasbiy tayyorgarlik tushunchasi va texnologik ta'limdagi o'rni. Kasbiy tayyorgarlik deganda, talabaning o'z yo'nalishiga oid zarur bilim, ko'nikma va malakalarni egallashi, ularni amaliy faoliyatda qo'llay olish qobiliyati tushuniladi. Texnologik ta'lim sohasida bu – texnik vositalardan foydalanish, dasturiy mahsulotlar bilan ishlash, loyihalash, ishlab chiqarish jarayonlarini tahlil qilish va boshqarish kabi ko'nikmalarni o'z ichiga oladi. Mazkur soha bo'yicha yetuk mutaxassis tayyorlash

uchun nafaqat nazariy bilimlar, balki real hayotiy muammolarni hal qilishga qaratilgan amaliy mashg'ulotlar, stajirovkalar va loyiha ishlari muhim ahamiyat kasb etadi.

Kasbiy tayyorgarlik jarayonida quyidagi asosiy kompetensiyalar shakllantirilishi zarur:

- Texnik hujjatlarni o'qish va tahlil qilish ko'nikmalari
- Kompyuter texnologiyalari va raqamli dasturlardan foydalanish
- Texnologik jarayonlarni loyihalash va tahlil qilish
- Jamoa bilan ishlash va muammoli vaziyatlarda qaror qabul qilish

Metodik yondashuvlar va innovatsion metodlar. Talabalarni samarali tayyorlashda an'anaviy ta'lim usullarini zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish muhimdir. Jumladan:

Kompetensiyaviy yondashuv – bu yondashuv orqali talabalar faqat bilim emas, balki kasbiy faoliyatda zarur bo'lgan tayyor holatdagi malakalarni egallaydilar. Masalan, ishlab chiqarish texnologiyasi darslarida o'quvchi konkret muammoni hal etish uchun amaliy loyihani ishlab chiqadi.

Masalaga asoslangan ta'lim (PBL) – talabalar real hayotiy masalalar asosida bilim oladi va bu orqali muammoni aniqlash, axborot yig'ish, yechim topish, qaror qabul qilish kabi muhim bosqichlardan o'tadi. Bu metod muhandislik, avtomatlashtirish kabi fanlarda ayniqsa samarali hisoblanadi.

Loyihaviy faoliyat – talabalarga individual yoki guruh bo'lib loyiha yaratish topshiriladi. Bu loyiha biror mahsulot ishlab chiqish, tizim yaratish, ishlab chiqarish jarayonini takomillashtirish kabi amaliy yo'nalishda bo'ladi. Talabaning mustaqil fikrlash, muammoni tahlil qilish, ijodiy yondashuv ko'nikmalari rivojlanadi.

Innovatsion texnologiyalar – hozirgi kunda AR/VR (sun'iy haqiqat va kengaytirilgan reallik), 3D modellashtirish, raqamli simulyatorlar, masofaviy laboratoriyalar kabi vositalardan foydalanish orqali ta'lim sifatini oshirish mumkin. Bular o'quvchini real muhitga yaqinlashtiradi va kasbiy malaka shakllanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Ishlab chiqarish bilan integratsiyalashuv. Kasbiy tayyorgarlik jarayonida ishlab chiqarish amaliyotining o'rni beqiyosdir. Oliy ta'lim muassasalari sanoat korxonalari, texnoparklar va ishlab chiqarish subyektlari bilan hamkorlik qilgan holda, talabalarni amaliyotga yuborishi, ishlab chiqarishdagi muammolarni tahlil qilish asosida bitiruv malakaviy ishlarini tayyorlashi dolzarbdir. Bu esa nafaqat talabaning bilim doirasini kengaytiradi, balki uni kelajakdagi mehnat faoliyatiga puxta tayyorlaydi.

Misol tariqasida, texnologik yo'nalishda tahsil olayotgan talabaning ishlab chiqarishdagi uskunani avtomatlashtirish bo'yicha loyihasi ishlab chiqaruvchi korxonada sinovdan o'tkazilishi mumkin. Bu nafaqat o'quv jarayonini real hayot bilan bog'laydi, balki ishlab chiqarish samaradorligini ham oshiradi.

Baholash mezonlari va monitoring. Kasbiy tayyorgarlik samaradorligini baholashda an'anaviy reyting tizimi bilan bir qatorda, amaliy kompetensiyalarni aniqlashga yo'naltirilgan baholash mezonlaridan foydalanish lozim. Masalan:

- Talabaning loyiha ishlari natijalari
- Ishlab chiqarishdagi amaliyotdagi ishtiroki
- Mustaqil laboratoriya ishlarining bajarilishi
- Soft skills (muloqot, mas'uliyat, vaqtni boshqarish) darajasi

Bular asosida kasbiy tayyorgarlikning chuqurligi, real soha talablariga mosligi va mezonlar asosida yondashilgan holda shakllanganligi tahlil qilinadi.

Xulosa. Texnologik ta'lim yo'nalishidagi talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda metodik yondashuvlarni takomillashtirish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Ta'lim va ishlab chiqarishning integratsiyasi, innovatsion metodlardan foydalanish, amaliy mashg'ulotlarga ustuvorlik berish orqali talabalar yuqori malakali mutaxassis sifatida shakllanadi. Kelgusida bu borada raqamli ta'lim resurslarini keng joriy etish va interaktiv metodikalarni rivojlantirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni — "2022–2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida".
2. Karimov A., Soliyev J. "Texnologik ta'lim asoslari". – Toshkent: Fan, 2020.
3. Turg'unov O. "Pedagogik texnologiyalar va innovatsion metodlar". – Toshkent: Ilm ziyo, 2019.
4. Mahmudov Z., Ibragimova M. "Kasbiy ta'limda kompetensiyaviy yondashuv". – Samarqand: SamDU, 2021.
5. Kolb D. "Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development". – Prentice Hall, 1984.
6. UNESCO (2021). "Technical and Vocational Education and Training (TVET) trends report".
7. <https://lex.uz> – O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari ma'lumotlar bazasi.

